

Paanusta parempi

Perniön keskustaa hallitsee kaunis ja mahtava kirkko. Komea paanukatto pitää sateet ja tuis-
kut ulkona. Perniössä vaikuttaa myös maankuulu paanukatontekijä. Siinäpä kätevä aasinsilta
jutuksi.

Kirkkojen ja muidenkin huomattavien rakennusten katot on vuosisatoja tehty haapapuisista
tervatuista paanuista, jotka on kiinnitetty nauloilla. Katot ovat kuulema kestäneet kevyesti
kaksisataakin vuotta. Se on paljon puulta.

Suomessa on virinnyt useampiakin paanuprojekteja. Eräs mielenkiintoisimmista etenee
vauhdilla Oulun eteläpuolella Kärsämäellä. Siellä käytetään perinteisiä aineita ja kaikki työt
tehdään lihasvoimalla. Olen työni puitteissa päässyt seuraamaan hanketta läheltä, ja homma
vaikuttaa todella mielenkiintoiselta.

Projektilleen vihkiytynyt kirkkoherra vie minut ensin paanuverstaalle. Jo ulos kuuluu kevyt
kalke. Sisällä istuu kahdeksan eläkeläiskirvesmiestä. Jokainen veistää haapa-aihiosta paanua,
mittaa tasomaisuutta, paksuutta ja leveyttä. Terävä kirves käy tiuhaan ja puusta irtoaa ohuita
lastuja. Sitten välillä lennähtää makea herja, ja porukka hörähtää.

Paanut kulkeutuvat rouvalle joka rei'ittää ne huolellisesti. Sitten täysi kottikärryllinen vie-
dään tervattavaksi. Tuoksu on taivaallinen. Tuntuu, että tässä työpaikassa ei sairastu mihin-
kään pöpöihin. Hengitys kulkee, ja olo tuntuu vahvalta.

Pihalla makaa myös paksuja haapatukkeja. Vaikken nyt sahausta näekään, uskon, että ne to-
della pätkitään käsijusteerilla. Valmiiden pölkkyjen päät on huolellisesti merkattu, koska
paanun pitää olla oikein päin. Kertovat myös, että ulospäin jäävää sateelle ja auringolle altis-
ta pintaa ei saa ollenkaan veistää. Siihen pitää jäädä ehjä halkaisupinta, joka parhaiten hylkii
vettä ja kestää.

Paanuja tarvitaan yli viisikymmentä tuhatta, koska myös seinille rakennetaan paanuista kaa-
pu. Valmiina pinottuna löytyy vasta reippaat kymmenen tuhatta kalikkaa.

Sitten minut viedään kirkkotyömaan vieressä kököttävään pajaan. Sepän ahjossa hehkuvat
puuhiilet. Paljekin on perinteinen, ja toinen mies louskuttaa sitä narusta. Rauta hehkuu. Nuo-
ri seppä muotoilee tangon päätä, kuumentaa uudelleen, kastaa vähän veteen ja takoo taas.
Varttitunnin kalistelun jälkeen kädessä on kaunis pultti kantoineen. Jenka tehdään myöhem-
min.

Sitten seppä ottaa ohuempaa lankaa ja takoo siitä hetkessä hienon naulan. Hän kuumentaa
naulan vielä uudestaan ja kastaa sen tervasaaviin. Tuoksu lemahtaa. Naulan jäähtyttyä kun-
nolla huomaa, että ohut tervakerros on jämähtänyt pinnalle. Kestää kuulema kevyesti parisa-
taa vuotta.

Hirsikehikko on jo koottu. Hirret aiottiin sahata ensin vanhanaikaisesti käsin, mutta siitä ei
käytännössä tullut mitään. Sitten löytyi lähistöltä vesikäyttöinen raamisaha, ja se sai kelvata.
Hirsien salvokset tehdään käsin ja sivujen sahapinta vielä veistetään.

Euroopan Unioni tukee hanketta. Kärsämäellä on pidetty leirejä eurooppalaisille nuorille. He
ovat saaneet opetella ja tehdä oikeata työtä.

Käykääpä kesällä Kärsämäellä!

pajen